

DRUŽBENO UPRAVLJANJE

Anketa „Naše s upnosti“

Razdelitev dobička med komunami in podjetji

Bojan Šega, direktor strojno kovinskega podjetja »SKIP« v LJUBLJANI:

Visoke cene kot posledica razdelitve dobička

Zaradi razmeroma velikega deleža, ki smo ga dajali občin, pa tudi republik in Zvezi, je bilo podjetje prisiljeno držati cene na precej visokem nivoju, kljub borbi za znižanje lastne cene. Posledice, ki smo jih neposredno občutili, so se odražale v težjem vnovčevanju proizvodov, predvsem pa v nezadostni višini sredstev, ki bi morala

ostati podjetju za rekonstrukcijo zastarele in iztrošene kapacitete. V bodoče bi bilo vsekakor treba pustiti podjetjem več sredstev za investicijsko vzdrževanje in rekonstrukcijo obratov, za prehod na sodobno mehanizirano in čim bolj racionalno proizvodnjo. To bi pomenilo proizvodnjo in zboljšalo delovne pogoje, povečalo rentabilnost podjetja in vplivalo na povečanje življenjske ravni.

Micko Simenovski, predsednik ljudskega odbora občine »Sahat Kula« v Skoplju:

Sistem instrumentov je treba spremeniti

S sedanjim sistemom delitve dobička je zlasti mesto Skoplje prizadeto, a prav tako tudi podjetja na njegovem ozemlju. Del dobička, ki ostaja podjetjem, je čisto majhen, zato ker mesto Skoplje nima podjetij, ki bi ustvarjala velik dobiček (razen tobačnih). Mestni ljudski odbor je v položaju, ko mora s svojimi instrumenti zajeti 90% sredstev, ki ostanejo od dela dobička, ki je določen za razdelitev med ljudskim odborom in podjetjem.

V takem stanju je težko govoriti o orientaciji na rentabilnejše izkoriščanje sredstev iz sklada za samostojno razpolaganje.

Znana je težnja podjetij, da zato zvišujejo cene vseh tistih proizvodov, za katere je na trgu neomejeno povpraševanje.

Sistem sedanjih ukrepov bi bilo treba spopolniti z instrumenti, ki bi stimulirali podjetja in jim omogočili, da bi iz sklada za samostojno razpolaganje vlagali večja sredstva za rekonstrukcijo.

Danilo Štaka, predsednik občine Ilidža-Sarajevo:

Čuvajmo podjetja, da bodo jutri močna

Ilidža kot toplotsko zdravišče in turistično mesto ima splošno jugoslovanski pomen. Zato nihče od nas ne zahteva, da sami, samo z lastnimi sredstvi in močmi vzdržujemo in zboljšujemo toplice, parke, izvir Bosne in druge turistične privlačnosti. Dobivamo zares izdatno pomoč od okraja in republike. Vse to pa je, glede na dejanske potrebe, premalo. Objekti sami že mnogo zahtevajo, a tu so še šole, zdravstvene ustanove, stanovanja, elektrifikacija vasi in mnogi drugi problemi.

Pravijo nam, da imamo močan gospodarski temelj v naših podjetjih. To drži. Na področju naše občine imamo tovarno motorjev, tovarno strojev za obdelavo lesa,

tovarno koles, tovarno leseničnih plošč in predelnic. Vsa ta podjetja skupaj dajejo dosti milijard bruto proizvoda. Ni pa naš namen, da se »vržemo« na ta podjetja in da jim zajamemo prevelik del dobička, kajti vsa ta podjetja so še v gradnji ali v polzkusnem obratovanju in bi vsaka kratkovidna politika preglobokega poseganja v njihove sklade onemogočila njihov razvoj. To bi se nam jutri grdo maščevalo. Podjetja končno trošijo ves dobiček za tisto, za kar bi ga tudi mi sami dali: za izpopolnjevanje proizvodnje, za racionalizacijo naprav, za stanovanja in druge objekte družbenega standarda. Razdelili smo samo skrb, iniciativa kolektiva pa se krepi.

Kovinski zavod »Tito« Skoplje:

Podjetje in komuna brez sredstev

»Obstoječe instrumente za razdelitev dobička bi bilo tako prilagoditi, da bi bile vse gospodarske organizacije enako stimulirane, česar pa doslej ni bilo. Po dosedanjih instrumentih so tista podjetja, ki plačujejo anuitete, postavljena v neenakopraven položaj, ker ne morejo doseči dobička, ki bi ostal podjetju. Po drugi strani pa tista podjetja, ki nimajo posojil (dolgoročnih), dobijo dobiček med komuno in

samo gospodarsko organizacijo takoj po razdelitvi z Zvezo.

Mnenja smo, da bi bilo pravilneje, če bi se vnaprej odvel od dobička del za anuiteto in zatem izvršila razdelitev med Zvezo, komuno in podjetjem.

Kovinskemu zavodu »TITO« v Skoplju ni v prvem polletju 1955 od doseženega dobička v znesku 18.389.187 dinarjev ostalo ničesar, ker gre 50% v zvezni proračun (9.194.594), od ostanika pa

se plačajo najprej anuitete, ki znašajo 8.889.400 din in plačajo izdatki po čl. 39 uredbe o razdelitvi dobička t. j. za bolezenske dopuste do sedmih dni. Podjetju ne ostane ničesar niti za rezervni sklad niti za komuno. V letu 1954 pa je bilo drugače, ker podjetje ni plačalo anuitete. Od ustvarjenega dobička 227.156.680 din je ostalo za rezervni sklad 9.834.000, za komuno 85.904.000, a podjetju za plače in samostojno razpolaganje 17.839.000 din.

Treba bi bilo vpeljati nove instrumente za stimuliranje podjetij, ki izdelujejo proizvode za široko potrošnjo po znižanih cenah. Odstotek, ki ostane podjetju ob razdelitvi dobička, naj bi se dvigal progresivno, v razmerju z znižanjem cen, z izpolnitvijo plana realizacije po količini in asortimentu. Potrebno bi bilo, dalje, uvesti nov instrument, po katerem bi gospodarski organizaciji ostal večji delež za rekonstrukcijo strojnega parka, za mehanizacijo ter izpopolnjevanje in osvajanje tehnoloških procesov.

Skrb za delavke v tovarni papirja na Reki

V Tovarni papirja na Reki je zaposlenih nekaj sto žena, kar predstavlja nad 40 odstotkov skupnega števila delavcev. V delavskem svetu sodelujejo štiri žene.

Organi upravljanja skrbijo za zdravje delavcev. Tako so letos izvršili sistematičen pregled vseh delavk ter mnogo posamičnih, specialnih pregledov. Po teh pregledih so kakih deset žena poslali na dopust v delavski počitniški dom na Učko.

Ženski aktiv tovarne je spomladaj odprl šivalni tečaj za delavke. Kmalu bodo odprli tudi gospodinjaki tečaj. Podjetje in družbene organizacije so hotele na ta način vzbuditi pri ženah zanimanje tudi za druge tečaje, kakor na primer za tečaj za gospodarsko izobraževanje delavcev.

Pri strojih so žene zaščitene s posebnimi napravami, vendar pa delavke v oddelku cunj in odpadkov le nerade uporabljajo maske. Pri delu pa se dviga droben, skoraj neviden prah, kar predstavlja nevarnost za zdravje delavk. Čeprav gre le za to, da bi se morale delavke navaditi na uporabo zaščitnih sredstev, jim v tovarni v tem pogledu popuščajo. To je splošni pogost pojav v naših tovarnah.

Marija Erbežnik.

Kiro Gligorov

Ob robu prve ankete

Kakor je bilo pričakovati, je anketa opozorila na dva problema razdelitve dobička med komunami in podjetji. Prvi je ta, da podjetjem ostane vedno premalo sredstev, in drugi, da tudi komune niso zadovoljne s tako razdelitvijo, ker so zvezni davki na dobiček zelo visoki. Manjše število objavljenih in neobjavljenih primerov pravi, da so posamezne komune prepričane, da je za nadaljnji napredek bistveno zagotoviti čim ugodnejše pogoje za razvoj podjetij. To naj bi bil, po njihovem, prvi pogoj za večje dohodke podjetij in komun v bodoče. Večina odborov pa je gledala na ta problem s stališča svojih sedanjih, tekočih, dostikrat zelo nujnih potreb, ki že več let čakajo na izpolnitev. Zato so za svoje namene določili visok odstotek udeležbe pri dobičku.

Po drugi strani pa ni v anketi skoraj nobeno podjetje omenilo, da so zaradi gibanja cen na trgu dohodki posameznih podjetij mnogo večji, kakor pa so jih pričakovali pri izdelavi planov. S tem je postal položaj mnogih podjetij dosti bolj ugoden, kakor je bilo pričakovati. So pa seveda tudi podjetja, ki so imela v procesu povečanja cen manj sreče, ker so zaradi porasta cen porasli tudi njihovi materialni stroški, sama pa svojih cen niso mogla povečati. Takih primerov pa je zelo malo.

Vendar pa se moramo vprašati, ali ne kažejo te ugotovitve samo zunanje plati problema, ne odkrivajo pa njegovega bistva. Problem je dejansko v tem, da naš sistem razdelitve dobička med komunami in podjetji ni najbolje rešil vprašanja, kako pokriti izdatke proračuna komune in pa potrebe podjetja. Namesto da damo naše zaključke, pa bi rajši opozorili na ugotovitve, do katerih je pri proučevanju takega sistema razdelitve dobička prišla komisija zvezne ljudske skupščine in zveznega izvršnega sveta, in s katerimi se strinjamo.

Komisija je prišla do naslednjih ugotovitev:

a. Sedanji sistem razdelitve dobička je tako postavljen, da morajo komune iz dobička podjetja kriti skoraj 50% svojih proračunskih izdatkov. Ker gre za tako visok odstotek potreb, ki jih pokrivajo iz dobička, je seveda pritisk na podjetja neizbežen.

b. Različni odstotki, s katerimi komune zajemajo dobiček, ustvarjajo za istovrstna podjetja na trgu neenake po-

goje. Visoka udeležba komune pa je često neposreden vzrok dviganja cen.

c. Komune ne bi smele svojih glavnih dohodkov črpati iz dobička podjetij, temveč iz dohodka od prebivalstva — davkov od kmetovalcev, davkov od osebnih prejemkov delavcev in uslužbencev, iz raznih posrednih davkov na promet blaga in iz plačil komunalnih uslug.

d. Komuni naj pripade samo ostanek dobička, s katerim naj bi krila znatno manjši del proračunskih izdatkov kakor doslej, in to v sorazmerju s plačilnim skladom podjetja in ustvarjenim dobičkom.

e. Vse glavne obveznosti podjetij morajo biti enake in naj jih predpisuje zveza, tako da bi imela podjetja enake obveznosti do skupnosti in da bi na trgu nastopala pod enakimi pogoji.

Spori med podjetji in komunami v zvezi z razdelitvijo dobička niso samo sad manjše ali večje uvidevnosti komune za potrebe podjetja, in obratno, pritožbe podjetij niso samo sad kratkovidnih in enostransko usmerjenih postopkov komun, temveč tudi rezultat sistema in njegovih slabosti.

To pa ne opravičuje tistih komun, ki so objektivno otežkočale pogoje za razvoj podjetij na svojem ozemlju. Tudi niso sprejemljivi postopki tistih podjetij, ki so na tak odnos komun odgovarjala z dviganjem cen.

V razvoju našega sistema, za katerega nimamo primerov, da bi se na njih učili, in ki ga moramo s prakso sami ustvarjati, mora v kalkulacijah komun, podjetij in vsakega posameznika, tmeti svoje mesto — poleg gospodarskih koristi — tudi zavest o koristi skupnosti. Naši instrumenti ne bodo zmeraj najugodnejši. To pa ni razlog, da bi smel vsakdo brezobzirno zavarovati svoje koristi, pri tem pa pozabljati, da družbena sredstva vsi upravljamo, da je dobiček družbena lastnina. Tudi ne bi smeli pozabljati, da je vsakomur, ki sodeluje pri razdelitvi dobička, ta pravica dana predvsem zato, da bi čimbolj učinkovito dosegli skupne cilje — napredek gospodarstva in sistema samoupravljanja ter postopno dviganje standarda, ne pa zaradi tega, da bi dvigali cene, onemogočali rekonstrukcijo podjetij in zoževali materialno podlago delavskega samoupravljanja.

Uredništvo je sprožilo to anketo zato, ker je bil v letih 1954 in 1955 ta problem dostikrat vzrok številnih diskusij in težav. Čeprav anketa sama ni odkrila nekaterih novih pojavov in vzrokov v zvezi z razdelitvijo dobička, je ta ugotovljene pojave vendar le potrdila, ni pokazala potrebo za radikalne spremembe na tem področju.

Vsak državljani socialistične Jugoslavije, ki sodeluje in tudi ODLOČA v katerem koli organu delavskega in družbenega upravljanja NUJNO potrebuje »Našo skupnost«, glasilo Predsedstva Zveznega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije.